Ο χριστιανός είναι ατομιστής; (Αρχ. Κύριλλος Κωστόπουλος, Ιεροκήρυκας Ι. Μ. Πατρών)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 27 Φεβρουαρίου, 2024

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πρόσωπο καὶ ὄχι ἄτομο. Αὐτὴ εἶναι ἡ θέση τῆς Ὀρθοδόξου χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας γιὰ τὴν ὑπόσταση «ἄνθρωπος».

Ἄτομο εἶναι μία βιολογική, γενεαλογικὴ μονάδα. Ἡ ἀτομικότητα εἶναι ἰδεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἔννοια. Ἡ προσωπικότητα, ὅμως, εἶναι πνευματικὴ καὶ θεολογική. Τὸ ἄτομο ζητεῖ τὴν ὁλοκλήρωσή του στὴν ὑποκειμενικότητα, στὶς ἀτομικὲς ἐπιθυμίες καὶ στὴν σχέση του μὲ τὸν ἑαυτό του. Φρονεῖ ἀγαθά, ὄχι γιὰ τὸν πλησίον, ἀλλὰ πάντοτε γιὰ τὸν ἑαυτό του. Τοιουτοτρόπως ἀποκτᾶ τὴν αὐθαιρεσία, τὸ μῖσος κατὰ τοῦ συνανθρώπου, τὴν μοναξιὰ καὶ ἀπὸ τὸν ναρκισσισμὸ (=αὐτοερωτισμός, ΘΗΕ 9, 317) φθάνουμε στὴν ἀντικοινωνικότητα. Καταλήγουμε, θὰ λέγαμε, ὡς χριστιανοὶ στὴν κόλαση. Διότι αὐτὸ εἶναι κόλαση: τὸ μῖσος. Καὶ ἐνῶ σήμερα οἱ πάντες εἶναι στραμμένοι στὴν ἔξαρση τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων, ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος ζῆ καὶ πεθαίνει τόσο ἀπελπιστικὰ μόνος. Καὶ τοῦτο διότι ἀτομισμὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐγωκεντρισμός. Εἶναι τὸ κλείσιμο στὸ «ἐγώ», στὸ «ἄτομο». Καὶ αὐτὸ τὸ κλείσιμο ὁδηγεῖ στὴν ἀπόγνωση καὶ στὸν θάνατο.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, δημιουργήθηκε «πρόσωπο». Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος πλάσθηκε νὰ ἔχῃ σχέση μὲ τὸν Θεό. Δὲν «γίνεται» ἁπλῶς, ὅπως τὰ ἄλλα δημιουργήματα –«*εἶπε καὶ ἐγενήθησαν*» (Ψαλμ. 32, 9)– ἀλλὰ δημιουργεῖται «*κατ᾽ εἰκόνα […] καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν*» Θεοῦ (Γεν. 1, 26) καὶ καθίσταται ἕνα ἄλλο πρόσωπο. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος, ὡς πρόσωπο, εἶναι καθολικὸς – οἰκουμενικός.

Ὁ πραγματικὸς Χριστιανὸς ζῆ παραδειγματιζόμενος ἀπὸ τὸν τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἡ Τριαδικὴ κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία Πρόσωπα, ἑνωμένα σὲ μία οὐσία. Τὸ κάθε Πρόσωπο ὑπάρχει σὲ κοινωνία μὲ τὰ ἄλλα δύο Πρόσωπα. Κατὰ παρόμοιο τρόπο, ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ πρόσωπα. Ὁ κάθε ἄνθρωπος, ὡς ξεχωριστὸ καὶ ἀνεπανάληπτο πρόσωπο, δικαιώνεται καὶ ὁλοκληρώνεται μέσα στὴν ἀμοιβαιότητα, στὴν καθολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον καὶ ὄχι μέσα στὴν ὑποκειμενικότητα. Ἄρα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ λόγο ὑπάρξεως ὡς ὀντότητα καὶ νὰ εἶναι πρόσωπο, ἐὰν δὲν ἔχῃ οὐσιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπο.

Ἔτσι ἡ αὐτογνωσία καὶ ἡ γνώση ἀποκτοῦνται μέσα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις καὶ στὴν θέα τῶν κτισμάτων. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν συνάνθρωπο, ποὺ καίει τὸν πιστὸ Χριστιανό, εἶναι ἀπόδειξη ὅτι εἶναι πρόσωπο καὶ ὄχι ἄτομο. Ἄλλωστε αὐτὸς εἶναι ὁ καθημερινὸς σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως τῆς πνευματικῆς: Νὰ ὑψωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἀτομισμὸ στὴν προσωπικὴ ζωή, ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσία στὴν ἐλευθερία, ἀπὸ τὸ μῖσος στὴν ἀγάπη, ἀπὸ τὴν μοναξιὰ στὴν κοινωνία. Ὁ «ἄλλος», ὁ «πλησίον» δὲν εἶναι ἡ κόλαση ἢ ἡ ἀλλοτρίωσή μου, ἀλλὰ ἡ χαρά μου, ὁ ἑαυτός μου, ὁ Θεός μου. «*Εἶδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες Κύριον τὸν Θεόν σου*», μᾶς λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀπολλώ.

Ἡ μεγαλύτερη ὀμορφιὰ στὸν κόσμο εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ ἀδελφοῦ μου, τοῦ πλησίον. Αὐτὴ τὴν ὑπέρβαση τῆς ἀτομικότητος τὴν γευόμαστε ἐντὸς τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου ἢ τοῦ μοναχισμοῦ. Ὁ μοναχὸς ἰδιαίτερα δὲν ζῇ ἀντικοινωνικά –ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοὶ ἀνίδεοι– ἀλλὰ πραγματοποιεῖ μὲ τὴν ζωή του τὴν ἀπόλυτη προσωπικὴ κοινωνία. Ὁ μοναχὸς ἀπαρνεῖται κάθε πραγματικότητα ποὺ δὲν εἶναι ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀναφορὰ καὶ ἀφιέρωση σὲ Αὐτὸν καὶ δι᾽ Αὐτοῦ νὰ ὁδηγηθῇ στὸν συνάνθρωπο. Στὸν Θεὸ βρίσκουμε τὰ πάντα, ἄρα καὶ τὸν συνάνθρωπο.

Ἐκτὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει καθολικότης καὶ κοινωνία. Ὑπάρχει μεμερισμένη ἀνθρωπότης καὶ διάσπαση, διότι ἐπικρατεῖ ὁ ἀτομισμὸς καὶ ὁ ἐγωκεντρισμός. Τὰ δύο αὐτὰ κακὰ ποὺ ὁδηγοῦν στὴν ἀπροσωποποίηση τοῦ ἀνθρώπου καταλύονται καὶ μεταβάλλονται σὲ θυσιαστικὴ ἀγάπη καὶ κοινωνικὴ ἑνότητα μόνον μέσα στὴν προσωπικὴ Ἐκκλησιαστικὴ σχέση μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπο.

* *Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Πελοπόννησος» των Πατρών στις 25/2/2024*